

รูปแบบการพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมตามหลักสัปปายะ 7 ของวัดห้วยเจริญ อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

The Model of Meditation Center Development Based on Seven Sappaya Principle of Wat Huaicharoen,
Sriprachan District, Suphanburi Province

พระครูสมุห์สุทัศน์ ทตฺตมโน (แสงอินทร์)¹

Phrakhrusamu Suthat Dattamano (Saengin)

E-mail: mcu.phasutas@gmail.com

ประเวศ อินทองปาน²

Pravet Inthongpan

E-mail: fhumpvi@ku.ac.th

Received: January 6, 2025 Revised: January 22, 2025

Accepted: January 29, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาหลักสัปปายะ 7 ในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท 2) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของสำนักปฏิบัติธรรมวัดห้วยเจริญ อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี และ 3) รูปแบบการพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมตามหลักสัปปายะ 7 ของสำนักปฏิบัติธรรมวัดห้วยเจริญ อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบภาคสนาม และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 17 รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า สัปปายะ 7 คือ สภาพที่เอื้ออำนวย สภาพะที่เกื้อหนุน เกื้อกูล(3) เรื่องการพูดคุย (4) บุคคล (5) อาหาร (6) สภาพดินฟ้าอากาศ และ (7) อิริยาบถ เป็นที่สบาย มีความเหมาะสมต่อการบำเพ็ญเพียรภาวนา ทั้งการเจริญสมณะและวิปัสสนาภาวนา สภาพทั่วไปของสำนักปฏิบัติธรรมวัดห้วยเจริญ มีการพัฒนาทั้งเสนาสนะ และบริเวณสำนักปฏิบัติธรรมรื้อฟื้นด้วยต้นไม้และสวนป่า สะอาดเหมาะสมต่อการเข้ารับการฝึกอบรมพัฒนาจิตใจ ตามหลักคำสอนและแนวทางการปฏิบัติกรรมฐานของพระพุทธเจ้า โดยพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมตามหลักสัปปายะ 7 การพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมตามหลักสัปปายะ

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม
/Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Palisuksabuddhaghosa Nakornphathom Campus.

² มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์/ Kasetsart University

ปายะ 7 ของสำนักปฏิบัติธรรมวัดห้วยเจริญ อำเภอดงเจริญ จังหวัดสุพรรณบุรี มีการแก้ปัญหาและอุปสรรคตามหลักสัปปายะ 7 และทบทวนงานพัฒนาที่ผ่านมามาภายใต้วงจร PDCA เพื่อวางแผนการดำเนินงานและส่งเสริมการจัดการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามหลักสัปปายะ 7 ให้เหมาะสมกับภาระหน้าที่ของบุคลากรและเจ้าหน้าที่แต่ละคน โดยระบุชื่อผู้รับผิดชอบ ภาระหน้าที่และระยะเวลา ในการดำเนินงาน เอกสารที่เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของคณะกลุ่มบริหารจัดการวัด สามารถส่งเสริมป้องกัน แก้ไขปัญหาและซ่อมแซมได้อย่างถูกต้องตามหลักสัปปายะ 7 อีกทั้งยังสามารถแก้ปัญหาคัดแย้งและเกี่ยงการทำงานของบุคลากรเจ้าหน้าที่ภายในวัด เมื่อทุกคนนำไปปฏิบัติแล้วจะเกิดประโยชน์ก่อให้เกิดปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อผู้ที่มาปฏิบัติธรรม องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย คือ 7SMC (Model): 7S= Seven Sappaya (หลักสัปปายะ 7) M=Meditation (การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4) C=Center (สำนักปฏิบัติธรรมพัฒนาตามหลักสัปปายะ 7)

คำสำคัญ : รูปแบบการพัฒนา, สำนักปฏิบัติธรรม, สัปปายะ 7

Abstract

This dissertation investigated on 3 objectives: 1) to study the 7 *Sappāya* principles in Theravada Buddhist scriptures, 2) to study the conditions of Wat Huaicharoen Meditation Center, Sriprachan district, Suphanburi province, and 3) to the Model of Meditation Center Development Based on Seven Sappaya Principle of Wat Huaicharoen, Sriprachan District, Suphanburi Province. It was qualitative research with fieldwork and in-depth interviews conducted with 17 key informants.

Its findings indicated that the *Sappāya* refers to the conducive conditions that foster progress in meditation practice, consisting of seven aspects: (1) suitable residence, (2) suitable resort, (3) suitable conversation, (4) suitable person, (5) suitable food, (6) suitable climate, and (7) suitable posture. These conditions are comfortable and fit for meditation practice, including both Samatha and Vipassana. Wat Huaicharoen Meditation Center has developed both the accommodations and the surrounding area. It is shaded by trees and forests, clean, and suitable for moral training and mental development according to the teachings and meditation practice as laid down by the Buddha, following the Seven *Sappāya* principle. The development of Wat Huaicharoen Meditation Center, Sriprachan district, Suphanburi province based on 7 *Sappāya* principle, involves solving problems and obstacles using these principles and reviewing previous development work under the PDCA process for planning, operations and promotion of Vipassana meditation practice applying 7 *Sappāya* principles for its effective duties and works of each person and authority, by identifying the responsible person, duties and schedule time for process, documents which are proper with

environment, and the needs of the Wat's committees, it also supports, prevents, solves, renovates rightly, which can resolve conflicts and issues regarding works among the staffs within the temple. When applying these principles, it will create benefits and foster supportive conditions for insight meditators. The knowledge gained was 7SMC model: 7S = Seven *Sappāya*, M = Meditation (Vipassana meditation practice based on Mahasatipatthana), C = Center (Meditation Center developed according to 7 *Sappāya* principle).

Keywords: The Model, Meditation Center Development, Seven *Sappāya*

บทนำ

สมัยพุทธกาล ภายหลังจากการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า พระพุทธองค์ทรงมีพระมหากุณาที่จะแสดงธรรมโปรดเวไนยสัตว์ให้พ้นจากทุกข์ทรงประกาศพระธรรมที่ได้ตรัสรู้มา จนกระทั่งมีผู้รู้แจ้งเห็นจริงในพระธรรมตามที่พระพุทธองค์ทรงแสดง ขณะนั้นพระอรหันตสาวกได้อุบัติขึ้นแล้วในโลก 60 องค์รวมทั้งพระพุทธองค์ด้วยเป็น 61 องค์พระพุทธองค์ได้ทรงวางหลักและวิธีปฏิบัติในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนให้แก่เหล่า พระสาวกซึ่งเป็นพระอรหันต์รุ่นแรก เพื่อถือเป็นแนวทางในการเผยแผ่พระศาสนาพร้อมกัน เพื่อให้พระธรรมคำสอนแผ่ไปในมวลมนุษยชาติและเพื่อความดำรงมั่นแห่งพระสังฆธรรม โดยตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราพ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ทั้งที่เป็นของมนุษย์ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงจาริกไปเพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลกเพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพ และมนุษย์อย่าไปโดยทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และมีความงามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะ บริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วน สัตว์ทั้งหลายที่มีธุลีในดวงตาน้อยมีอยู่ เมื่อได้ฟังธรรมแล้ว จักเป็นผู้รู้ธรรม ภิกษุทั้งหลาย แม้เราก็จักไปยังตำบลอุรุเวลาเสนานิคม เพื่อแสดงธรรม”³ เมื่อพระภิกษุออกไปประกาศศาสนาที่พักอาศัยที่เหมาะสมกับพระภิกษุในพระพุทธศาสนาจึงมีความสำคัญ

พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตเสนาสนะสำหรับพระสงฆ์ เสนาสนะ ได้แก่ ที่พักสำหรับภิกษุ สมัยแรก พระพุทธองค์ให้ภิกษุพักตามโคนไม้ เรือน ร้าง ถ้า ตามป่าเขา แต่พอพระศาสนาเจริญขึ้นมีผู้คนเลื่อมใส มากขึ้น จึงทรงจัดระบบใหม่เพื่อให้ เกิดประโยชน์แก่ทั้งสองฝ่าย คือแก่พระภิกษุผู้ประพฤติปฏิบัติธรรม จะได้เป็นที่สำหรับรวมกลุ่มกัน เพื่อให้สะดวกแก่การทำกิจพระศาสนา และอนุเคราะห์แก่ประชาชนผู้มี ใจเลื่อมใสศรัทธาส่งเสริม บุญกุศล และมีส่วนร่วมเป็นดินแดนบุญประชุมพบปะกันระหว่างภิกษุสงฆ์ กับ อุบาสกอุบาสิกา ใน วันสำคัญทางศาสนาต่าง ดังที่ตรัสอนุญาตเสนาสนะสำหรับภิกษุเพิ่มเติมจาก เดิม ดัง

³ วิ. ม. (บาลี) 4/4/4-5.

ปรากฏใน พระวินัยปิฎกจูฬวรรคว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตเสนาสนะ 5 ชนิด คือ วิหาร อัชฌมโยค ปราสาท หัมมียะ คูหา”⁴ เสนาสนะแต่ละอย่างมีคำอธิบายว่า 1. วิหาร คือ อาวาสที่อยู่อย่างอื่น นอกเหนือจากเรือนมุงแถบเดียวเป็นต้น ชื่อว่า วิหาร⁵ เขาสร้างเป็นหลังๆ มีหลังคาประตูเข้าออก มี หน้าต่าง เป็นต้น สามารถอยู่ได้ 1 รูปขึ้นไป 2. อัชฌมโยค คือ เรือนมุงแถบเดียว คือ ที่พักที่มุงหลังคาเพียง ด้านเดียว 3. ปราสาท คือ เรือนชั้น เรือนเป็นชั้น หรือที่พักที่ก่อสร้างทำเป็นชั้นๆ 4. หัมมียะ คือ เรือนโถง หรือหลังคาตัด คือ เรือนที่มีลักษณะทรงกลม 5. คูหา คือ ถ้ามีหลายหลายชนิด เช่น ถ้าอิฐ ถ้าหิน ถ้าไม้ ที่ สามารถใช้พักอาศัยกัน แดด ลม ฝนได้ สำหรับที่อยู่อาศัยคือเสนาสนะนี้ พระพุทธองค์กำหนดให้ภิกษุ พิจารณาทุกครั้งที่ใช้สอย จึงจะไม่ถูกอาสวะครอบงำจิตใจ ดังพุทธดำรัสตอนหนึ่งว่า “ภิกษุพิจารณาโดย แยกกายแล้วใช้สอย เสนาสนะเพียงเพื่อป้องกันความหนาว ความร้อน เหลือบ ฝุ่น ลม แดด และสัมผัสแห่ง สัตว์เลื้อยคลาน เพียงเพื่อบรรเทาอันตรายที่เกิดจากฤดูและเพื่อความยินดีในการหลีกเร้น”⁶

ดังนั้น ภิกษุในพระพุทธศาสนาจึงควรพิจารณาในเวลาพักอาศัยในเสนาสนะ สำหรับพิจารณา ว่าเสนาสนะใดอันเราใช้สอยแล้ว ไม่ทันพิจารณาในวันนี้เสนาสนะนั้น เราใช้สอยแล้ว เพียง เพื่อบำบัดความ หนาว เพื่อบำบัดความร้อน เพื่อบำบัดสัมผัสอันเกิดจากเหลือบ ฝุ่น ลม แดด และสัตว์เลื้อยคลานทั้งหลาย เพียงเพื่อบรรเทาอันตรายอันจะพึงมีจากดินฟ้าอากาศ และเพื่อ ความเป็นผู้ยินดีอยู่ได้ในที่หลีกเร้นสำหรับ ภาวนา⁷ ดังกล่าวให้มีความเหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรม โดยกำหนดสถานที่ที่เหมาะสมไว้ 7 ประการ โดย หลักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมต่างๆ มีอิทธิพลเป็นอย่างมากต่อความเป็นอยู่ของบุคคล ต่อความเสื่อม ความ เจริญของบุคคล ถ้าบุคคลอาศัยอยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ดี ก็จะก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในชีวิตได้มาก สิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการประพฤติวัตรปฏิบัติธรรม เรียกว่า สปปายะ 7 ประการ⁸

เมื่อพระภิกษุได้ศึกษาในสำนักของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระพุทธองค์ตรัสแก่ภิกษุทั้งหลายให้ แยกย้ายกันออกไปประกาศพระสัทธรรมในที่ต่างๆ “ในเวลาต่อมาพระเจ้าพิมพิสารได้ถวายวัดเวฬุวันให้ เป็นวัดแห่งแรกในพระพุทธศาสนา”⁹

ส่วนในปัจจุบัน วัดห้วยเจริญ ตำบลวังน้ำซับ อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นวัดที่ ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งเป็นวัดขึ้นเมื่อวันที่ 25 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2531 และได้รับพระราชทาน วิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ 25 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2536¹⁰ ปัจจุบันได้ส่งเสริมการศึกษาปฏิบัติธรรม โดยมีมหา

⁴ วิ.จ. (ไทย) 7/200/68.

⁵ วิ.มหา.อ. (บาลี) 3/294/318.

⁶ ม.ม. (ไทย) 12/23/23.

⁷ วิสุทฺธิ. (ไทย) 1/1/70-71.

⁸ วิสุทฺธิ. (ไทย) 1/1/161.

⁹ วิ.ม. (ไทย) 4/1/117-118.

¹⁰ ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ประกาศ ณ วันที่ 7 มกราคม 2512.

เถรสมาคมให้การส่งเสริมสนับสนุนให้วัดทั่วประเทศ ควรมีสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดที่มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในด้านการฝึกอบรมสมถกัมมัฏฐานหรือวิปัสสนากัมมัฏฐานและวัดห้วยเจริญ มีแนวทางในการจัดตั้งเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาคนประพัตติดี มีคุณธรรม สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุข ซึ่งการอบรมสั่งสอน เพื่อให้เรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคมก็คือ หลักการมีมนุษยสัมพันธ์ เช่น ความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เคารพนับถือ และให้ความไว้วางใจต่อกัน เพราะสิ่งเหล่านี้มีมนุษย์ทุกคนหวังที่จะได้รับจากคนอื่น เมื่อทุกคนต่างหยิบยื่นให้กันก็กลายเป็นเหตุจูงใจที่กระตุ้นให้เกิด ความรัก ความศรัทธา โดยเกิดขึ้นจากการปฏิบัติธรรมด้วยรูปแบบและวิธีการที่ถูกต้อง จึงถือเป็นการขัดเกลาจิตใจของมนุษย์จากระดับต่ำสุดไปถึงระดับสูงสุดนั่นเอง ดังนั้น การพัฒนาวัดห้วยเจริญ ให้เข้ากับยุคสมัยและสังคมที่มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก อาจก่อให้เกิดความสับสนในการดำเนินงานตามบทบาทที่พึงประสงค์ของสำนักปฏิบัติธรรม

การขับเคลื่อนในการพัฒนาเรื่องสัปปายะของสำนักปฏิบัติธรรมจะต้องปรับปรุงความรู้ด้านการประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ให้เข้ากับแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาจัดการทางโลกมาใช้ในการพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรม ยังต้องปรับปรุงวิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการที่ชัดเจนไม่ว่าจะเป็นการควบคุมติดตามผลและประเมินผลของโครงการ ยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการสำนักเชิงรุก และการบริหารศรัทธาของสาธุชน เพื่อให้ทราบถึงปัญหาต่างๆ ในการนำไปปรับปรุงแก้ไขพัฒนาการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ จึงเป็นเรื่องความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมตามหลักสัปปายะของวัดห้วยเจริญ อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยการพัฒนาอาณาบริเวณของอารามให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมดีตามหลักสัปปายะให้เหมาะสมและสมควรในการศึกษา อบรม การเผยแผ่หลักคำสอนของพระพุทธเจ้า และเหมาะสมสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต รองรับการปฏิบัติธรรม ตามแนวสติปัฏฐาน 4 ยกกระดับให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมที่ดี ที่สมบูรณ์แบบ เป็นศูนย์กลางในการขัดเกลาคนในสังคมไทยและก่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลมากที่สุดอย่างมีคุณภาพ ตามหลักคำสอนในแนวทางพระพุทธศาสนาสืบไป

ด้วยเหตุดังกล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมตามหลักสัปปายะ 7 ของวัดห้วยเจริญ อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อศึกษาสัปปายะ 7 ตามหลักที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา และศึกษาแนวทางการพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมตามหลักสัปปายะ 7 ของวัดห้วยเจริญ เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมอื่นๆ อีกทั้งยังเป็นองค์ความรู้ให้ผู้สนใจที่จะศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักสัปปายะ 7 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาสภาพ การณ์ ปัจจุบันของสำนักปฏิบัติธรรมวัดห้วยเจริญ อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

3. เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมตามหลักสัปปายะ 7 ของวัดห้วยเจริญ อำเภอดงศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยแบบคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเน้นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เพื่อมุ่งศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมตามหลักสัปปายะ 7 ของสำนักปฏิบัติธรรมของวัดห้วยเจริญ อำเภอดงศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งผู้วิจัยจะศึกษาวิเคราะห์จากเอกสารต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Key Informant) ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามความสำคัญของประเด็นที่ศึกษาโดยการสัมภาษณ์ประชากรกลุ่มตัวอย่าง คือ พระสงฆ์และผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา ประชาชนที่เข้ามาปฏิบัติธรรม และเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของจัดการสำนักปฏิบัติธรรม จำนวน 17 รูป/คน คือ

1. พระสงฆ์และผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา	จำนวน 5 รูป
2. ประชาชนที่เข้ามาปฏิบัติธรรม	จำนวน 7 คน
3. เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจัดการสำนักปฏิบัติธรรม	จำนวน 5 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แนวทางในการสร้างและพัฒนาเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมวัดห้วยเจริญ อำเภอดงศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ตามหลักสัปปายะ 7 สร้างขึ้นตามกรอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อให้ทราบถึงทัศนคติเกี่ยวกับการพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมวัดห้วยเจริญ อำเภอดงศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการศึกษา จากนั้นกำหนดเป็นกรอบปัจจัยที่ครอบคลุมเนื้อหาและวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา

2. สร้างแบบสัมภาษณ์ตามกรอบปัจจัยที่กำหนดเพื่อนำไปสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้มีส่วนร่วมกับการพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมวัดห้วยเจริญ ตามหลักสัปปายะ 7 จากนั้นนำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาพร้อมทั้งรับข้อเสนอแนะ

3. ปรับปรุงเครื่องมือในการวิจัยและให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

4. นำเครื่องมือที่ผ่านการแนะนำและผ่านผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแล้วมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ โดยปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้ง

5. นำแบบสัมภาษณ์ไปสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ แล้วนำผลที่ได้มาเรียบเรียงและปรับปรุงแก้ไขและนำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อนำข้อมูลไปใช้ต่อไป

6. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ในเชิงคุณภาพ

3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัยได้ขอนัดหมาย และเข้าพบกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามกำหนด จากนั้นจึงอธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษา และจุดมุ่งหมายในการสัมภาษณ์ในครั้งนี้ และเริ่มสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามแบบสัมภาษณ์ที่เตรียมไว้ และเนื่องจากแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีลักษณะเป็นข้อคำถามแบบปลายเปิด จึงสามารถที่จะตั้งคำถามที่มีลักษณะเจาะลึกลงไป ในรายละเอียดต่าง ๆ ได้อีก ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. ขออนุญาตรับรองจากบัณฑิตศึกษา เพื่อขอความร่วมมือจากผู้ทรงคุณวุฒิในการดำเนินการวิจัย

2. ขอสัมภาษณ์พระสงฆ์และนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ประชาชนที่เข้ามาปฏิบัติธรรม และเจ้าหน้าที่ที่จัดการสำนักปฏิบัติธรรมวัดห้วยเจริญ อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรีด้วยการใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์และบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ด้วยเครื่องบันทึกเสียงใช้เทปวิธีอัดเสียง และสมุดโน้ตในการจดแต่ละประเด็น เพื่อให้การสัมภาษณ์เป็นไปอย่างต่อเนื่องและอยู่ในกรอบของวัตถุประสงค์ในการวิจัย

3. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 17 รูป/คน เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกในประเด็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนและการบูรณาการหลักธรรมพระพุทธศาสนา

4. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ไปสังเคราะห์ วิเคราะห์เชิงคุณภาพต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ผู้ศึกษาวิจัยได้ดำเนินการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ นำมาจำแนกข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นสำคัญ โดยอาศัยการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลและจัดบันทึกลงในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ที่ได้ศึกษาค้นคว้ามาเป็นแนวทางในการจำแนกข้อมูล ต่อจากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มารวบรวม สังเคราะห์ วิเคราะห์ สรุปประเด็นสำคัญ และอธิบายความเชื่อมโยงกันโดยการเขียนในเชิงพรรณนาเป็นการเขียนเรียงความโดยสอดแทรกความรู้สึกจากสภาพความเป็นจริงลงไปและประยุกต์เข้ากับเหตุการณ์ปัจจุบันให้ทันสมัยเข้าใจง่ายสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในสังคม

ผลการวิจัย

1. **หลักสัปปายะ 7 ในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท** พบว่า สัปปายะ แปลว่า “สิ่งที่เป็นไปพร้อมทั่วถึง” คือ สภาพที่เอื้ออำนวย เป็นสภาวะที่เกื้อหนุน เกื้อกูล อันจะทำให้ก่อเกิดความเจริญก้าวหน้าใน

การปฏิบัติ มีอยู่ 7 อย่าง ได้แก่ (1) ที่อยู่อาศัย (2) แหล่งอาหาร (3) เรื่องการพูดคุย (4) บุคคล (5) อาหาร (6) สภาพดินฟ้าอากาศ (7) อิริยาบถ เป็นที่สบาย มีความเหมาะสมต่อการบำเพ็ญเพียรภาวนา ทั้งการเจริญสมณะและวิปัสสนาภาวนา โดยจะช่วยประคับประคองรักษาไว้ซึ่งสติและสมาธิ ช่วยในการบำเพ็ญอิทธิโยให้มรรคความแก่กล้า ก่อเกิดความเจริญของงามไฟบุญแห่งกุศลธรรม ช่วยให้ได้ผลที่ดีในการปฏิบัติธรรมเมื่อบุคคลโยคีได้สั่งเสพ

สิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งอันเป็นปัจจัยพื้นฐานต่อการดำรงชีพของมนุษย์ได้แก่ ที่อยู่อาศัยปัจจัยต่อมาคือโภชนาอาหาร ยารักษาโรค และเครื่องนุ่งห่ม ทุกชีวิตมีความจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐานเหล่านี้ในการดำรงชีพ แต่ในแง่ของการปฏิบัติแล้วปัจจัยเพียงเท่านั้นยังไม่เพียงพอสำหรับโยคีผู้ปฏิบัติใหม่ ผู้เพิ่งเริ่มฝึกหัดต่อการบำเพ็ญเพียรภาวนา อันหมายถึงการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาเป็นต้น ฉะนั้นสิ่งที่โยคีผู้ปฏิบัติขั้นสูงพึงคำนึงและควรแสวงหาเป็นอันดับแรกก่อนการปฏิบัติเพื่อให้ได้ซึ่งมรรคผลต่อไปนั้น คือ ควรแสวงหาและเสพกับสิ่งที่สัพปาเยอันเหมาะสมใจแก่ตนเอง เพื่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าต่อการปฏิบัติ เพราะการได้เสพกับสิ่งที่สัพปาเย ได้ที่อยู่อาศัยในการปฏิบัติเป็นที่สบาย อาหารเป็นที่สบาย บุคคลเป็นที่สบาย เป็นต้น จะทำให้จิตใจของผู้ปฏิบัติเกิดความผาสุกใจคลายความกังวล จิตใจรู้สึกเป็นปกติสุข เกิดมีเรี่ยวแรงและกำลังใจในการปฏิบัติ การปฏิบัติของโยคีก็จะดำเนินไปอย่างราบรื่น และสะดวกสบายตลอดการปฏิบัติ เพราะการจะไว้ซึ่งสมาธิและวิปัสสนาให้ได้ผลดีนั้นต้องเสพกับสัพปาเยทั้ง 7 อย่าง การปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาในผู้ปฏิบัติใหม่นั้นย่อมมีความต้องการเสพกับสิ่งที่สัพปาเย อันเป็นที่สบาย มีความเหมาะสมใจ ฉะนั้นถ้าผู้ปฏิบัติได้เสพปัจจัยอันเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติที่สำคัญอย่างเช่นสัพปาเย 7 แล้ว ก็จะช่วยให้ผู้ปฏิบัติขั้นสูงเกิดความผาสุกใจเมื่อได้เสพ เป็นการประเล้าประโลมใจ ทำให้จิตสงบลง และเป็นเหตุให้เกิดสมาธิตามมา อันจะส่งผลทำให้การปฏิบัติดำเนินไปอย่างราบรื่นและสะดวกสบาย จนกระทั่งอาจสามารถทำลายซึ่งอัสวกิเลสทั้งหมด ดำรงความเป็นพระอริยบุคคลในทางพระพุทธศาสนาได้

2. สภาพทั่วไปของสำนักปฏิบัติธรรมวัดห้วยเจริญ อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า สำนักปฏิบัติธรรมวัดห้วยเจริญ ได้เน้นสร้างเสนาสนะที่แฝงไปด้วยปริศนาธรรม สภาพอาคารเสนาสนะภายในวัด มีความมั่นคงแข็งแรง ร่มรื่นด้วยต้นไม้และสวนป่า มีทางเดินเชื่อมต่อกันที่ภายในต่าง ๆ สะอาดเหมาะสมต่อการประกอบศาสนกิจและการใช้ประโยชน์ แก่ประชาชนทั่วไป ให้ได้เข้ารับการศึกษาพัฒนาจิตใจ ให้เข้าใจจิตใจตนเอง เข้าใจต่อสภาวะธรรมต่าง ๆ ตามธรรมชาติ ตามหลักคำสอนและแนวทางการปฏิบัติของพระพุทธเจ้า โดยมีครูอาจารย์ที่มีความรู้ ความสามารถ คอยชี้แนะแนวทางการปฏิบัติ และแสดงพระธรรมเทศนาในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติธรรม ซึ่งก็สอดคล้องกับการสร้างวัดในสมัยพุทธกาล ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าจะทรงเลือกสถานที่ไม่ไกลไม่ใกล้ จากบ้าน ไม่พลุกพล่าน กลางคืนเงียบสงัดเสียงไม้ก่อกองปราศจากลมแต่ชนผู้เดินเข้าออก เป็นที่ประกอบกิจของผู้ที่ต้องการที่สงบและควรเป็นที่หลีกเลี่ยงอยู่ตามสมณวิสัย

3. การพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมตามหลักสัปปายะ 7 ของสำนักปฏิบัติธรรมวัดห้วย

เจริญ อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า การพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมตามหลักสัปปายะ 7 ของสำนักปฏิบัติธรรมวัดห้วยเจริญ อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยได้วิเคราะห์การพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรม ทั้ง 7 ด้านโดยมีรายละเอียดดังนี้ 1. ด้านอาวาสสัปปายะ สำนักปฏิบัติธรรมต้องทำการสำรวจอาคารสำหรับปฏิบัติธรรม อาคารที่พักผู้ปฏิบัติธรรม ห้องน้ำห้องสุขา ศาลาหอนั่ง และส่วนรับประทานอาหารของผู้ปฏิบัติธรรม บริเวณสวนป่า ที่เดินจงกรม ทางเดินสัญจรระหว่างอาคารต่าง ๆ ป้ายบอกสถานที่ ส่วนใดที่ต้องปรับปรุง ก่อสร้างเพิ่มเติม วางแผนกำหนดเวลาการดำเนินงานให้เสร็จสิ้นในแต่ละโครงการ ด้านที่พัก ที่พักรวมควรมีฉากกั้นเป็นสัดส่วน เช่น แยกเป็นชุด ชุดละ 5 คน จำกัดจำนวนผู้เข้าพัก ในส่วนห้องน้ำควรมีการดูแลรักษาสภาพให้ใช้งานให้ได้ทุกห้อง สร้างอาคารเพิ่มที่มีห้องน้ำในตัว จัดให้มีใบเขียนรายงานสำหรับการแจ้งซ่อมแซมจุดต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติมีส่วนร่วมช่วยดูแลและแจ้งการซ่อมแซม จัดให้มีเจ้าหน้าที่ดูแลเพิ่มเติม 2. ด้านโคจรสัปปายะ สำนักปฏิบัติธรรมต้องทำการสำรวจทางสัญจรภายในวัด และการเดินทางเข้าออกวัด ลานเอนกประสงค์และลานจอดรถ ไฟฟ้าให้แสงสว่างในยามค่ำคืน แหล่งน้ำที่พอเพียงแก่การอุปโภคในวัด ให้ได้ตลอดปี การบำบัดน้ำเสียและรักษาสิ่งแวดล้อม การรักษาความปลอดภัยทั้งภายในสำนักปฏิบัติธรรมและบริเวณโดยรอบ เพื่อวางแผนการแก้ไข ปรับปรุง หรือพัฒนา อย่างเป็นระบบ แนวทางในการส่งเสริมจัดการแก้ปัญหาในเรื่องความเหมาะสมในการเดินทางระหว่างที่พักของผู้ปฏิบัติไปยังอาคารปฏิบัติธรรม ห้องน้ำ และโรงทาน ควรมีป้ายบอกทางตามจุดต่างๆ

3. ด้านบุคคลสัปปายะ สำนักปฏิบัติธรรมต้องทำการสำรวจภูมิความรู้ทางธรรมของพระภิกษุในวัดเพื่อคัดเลือกพระวิปัสสนาจารย์/ผู้ฝึกสอนการปฏิบัติกรรมฐาน หากพื้นฐานความรู้ความสามารถยังไม่เพียงพอ ให้จัดการฝึกอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์ให้มีความรู้ความสามารถในการสอนการปฏิบัติสมณะวิปัสสนากรรมฐาน อบรมพระวิทยากรผู้บรรยายธรรม ด้วยหลักสูตรการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือมีความสามารถในการเทศนาและบรรยายธรรมให้หูฟังเข้าใจหลักพุทธธรรมและสามารถที่นำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้ และจัดหาบุคลากรเจ้าหน้าที่อย่างเพียงพอในการทำหน้าที่ดูแลด้านที่พัก อาหาร น้ำดื่มห้องน้ำห้องสุขาและการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่ผู้ปฏิบัติธรรม

4. ด้านภัสสะสัปปายะ สำนักปฏิบัติธรรมต้องควรเป็นเจ้าของอาวาสวัดเป็นผู้รับผิดชอบในการวางแผนการให้การดูแลผู้ปฏิบัติธรรม ศึกษาบทบาทของความเป็นภัสสะ และกำหนดวิธีการสอดส่องตรวจตรา ประเมินผลการฝึกปฏิบัติ จัดสนทนาธรรม บรรยายธรรม กับผู้ปฏิบัติทุกวัน การสำรวจงานตามหน้าที่ของแต่ละฝ่าย การวางแผนงานและการดำเนินการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุงให้ทุกฝ่ายประสานความร่วมมือช่วยกัน และการปฏิบัติงานให้เป็นแผนงานรวมของวัด และขับเคลื่อนไปพร้อม ๆ กัน

5. โภชนสัปปายะ สำนักปฏิบัติธรรมต้องทำหน้าที่รับผิดชอบจัดหาบุคลากรเจ้าหน้าที่อาสาสมัครให้เพียงพอในการทำหน้าที่ดูแลด้านที่พัก โดยเฉพาะ อาหาร สุขภาพ ที่มีความสะอาด และจัดเวรการทำงานให้อาสาสมัคร และการจัดการกับอาหารที่มีผู้มาทำบุญถวายภัตตาหารแก่พระสงฆ์และผู้ปฏิบัติธรรม จัดแยกอาหารเป็นสัดส่วน สำหรับพระสงฆ์และผู้ปฏิบัติธรรม พร้อมให้บริการอาหารน้ำดื่มที่

สะอาด ปลอดภัย จัดบุคลากรทำความสะอาดห้องน้ำห้องสุขาและการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่ผู้ปฏิบัติธรรม

6. ด้านอุตุสภาพอากาศ สำนักปฏิบัติธรรมต้องต้องทำการสำรวจเพื่อสร้างสรรคให้วัดมีสิ่งแวดล้อมที่อากาศเย็นสบายพอเหมาะ การสร้างป่าไม้ สวนป่าพันธุ์ไม้นานาชนิด แหล่งศึกษาสมุนไพร มีน้ำไหลเวียน มีธรรมชาติอุดมสมบูรณ์มาก ไม้หนาว ไม้ร่อน มีความสะอาด ร่มรื่น ที่เหมาะสม ลมพัดผ่านได้สะดวก พิจารณาสภาพแวดล้อมของวัดที่เอื้ออำนวยเพื่อสามารถออกมาปฏิบัติด้านนอกอาคารได้ วางแผนการพัฒนา ปรับปรุง กำหนดแนวทางการดำเนินงาน ให้เสร็จสิ้น หาแนวร่วมเพื่อสนับสนุนการพัฒนา

7. ด้านอิริยาบถสัปปายะ สำนักปฏิบัติธรรมต้องศึกษาวิธีการปฏิบัติธรรมในอิริยาบถใหม่ ๆ จากสำนักปฏิบัติธรรมอื่น ๆ ให้สอดคล้องกับหลักสติปัฏฐาน 4 พัฒนากิจกรรมการปฏิบัติให้เกิดความสะดวกสบาย แก่ผู้ปฏิบัติที่มีข้อจำกัดเบื้องต้นทางด้านร่างกาย จัดทำคู่มือการช่วยฝึกปฏิบัติ เรื่องระยะเวลาในการปรับเปลี่ยนอิริยาบถต่าง ๆ อิริยาบถ มีความเหมาะสมกับผู้ปฏิบัติ เวลาเหมาะสมกับผู้ปฏิบัติใหม่ แยกกลุ่มที่ไม่มีพื้นฐานกับกลุ่มคนที่มีพื้นฐานเคยฝึกปฏิบัติมาแล้วเพื่อจะได้ง่ายต่อการสอนและฝึกอย่างถูกวิธีของผู้ปฏิบัติ

การอภิปรายผล

1. **หลักสัปปายะ 7 ในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท** สัปปายะ 7 คือ สภาพที่เอื้ออำนวย เป็นสภาพที่เกื้อหนุน เกื้อกูล อันจะทำให้ก่อเกิดความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติ มีอยู่ 7 อย่าง ได้แก่ (1) ที่อยู่อาศัย (2) แหล่งอาหาร (3) เรื่องการพูดคุย (4) บุคคล (5) อาหาร (6) สภาพดินฟ้าอากาศ (7) อิริยาบถเป็นที่สบาย มีความเหมาะสมต่อการบำเพ็ญเพียรภาวนา ทั้งการเจริญสมณะและวิปัสสนาภาวนา โดยจะช่วยประคับประคองรักษาไว้ซึ่งสติและสมาธิ ช่วยในการบ่มเพาะอินทรีย์ให้มีความแก่กล้า ก่อเกิดความเจริญออกงามไพบูลย์แห่งกุศลธรรม ช่วยให้ได้ดีที่สุดในการปฏิบัติธรรมเมื่อบุคคลโยคีได้สั่งเสพสอดคล้องกับ พระสุพรรณวชิราภรณ์ ที่กล่าวถึงสัปปายะ 7 ว่าสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งอันเป็นปัจจัยพื้นฐานต่อการดำรงชีพของมนุษย์นั้น สอดคล้องกับพระศรีประจันตคณาภิบาล ที่กล่าวถึงกฎเกณฑ์พระพุทธศาสนา ได้วางกฎเกณฑ์สำหรับสร้างสภาพแวดล้อมให้เป็นสัปปายะ คือ สอนให้มนุษย์อยู่ด้วยกันด้วยความมีเมตตากรุณาต่อกัน สอนให้ควบคุมอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดไม่ให้ตกเป็นทาสของกิเลสตัณหาด้วยการปฏิบัติธรรม ทรงแนะนำให้พุทธบริษัทเลือกปฏิบัติธรรมในสถานที่ที่เป็นสัปปายะเพราะจะมีส่วนทำให้บรรลุธรรมได้ ดังนั้น การปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาในผู้ปฏิบัติใหม่นั้นย่อมมีความต้องการเสพกับสิ่งที่เป็นสัปปายะอันเป็นที่สบาย มีความเหมาะสม ฉะนั้นถ้าผู้ปฏิบัติได้เสพปัจจัยอันเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติที่สำคัญอย่างเช่นสัปปายะ 7 แล้ว ก็จะช่วยให้ผู้ปฏิบัตินั้นเกิดความพอใจเมื่อได้เสพ เป็นการประเล้าประโลมใจ ทำให้จิตสงบลง และเป็นเหตุใ้เกิดสมาธิตามมา อันจะส่งผลทำให้การปฏิบัตินั้นดำเนินไปอย่างราบรื่นและสะดวกสบาย จนกระทั่งอาจสามารถทำลายซึ่งอาสวกิเลสทั้งมวล ดำรงความเป็นพระอริยบุคคลในทางพระพุทธศาสนาได้

2. การพัฒนาของสำนักปฏิบัติธรรมวัดห้วยเจริญ อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

สำนักปฏิบัติธรรมวัดห้วยเจริญ ได้เน้นสร้างเสนาสนะที่แฝงไปด้วยปริศนาธรรม สภาพอาคารเสนาสนะภายในวัด มีความมั่นคงแข็งแรง ร่มรื่นด้วยต้นไม้และสวนป่า มีทางเดินเชื่อมต่อกันที่ภายในต่าง ๆ สะอาดเหมาะสมต่อการประกอบศาสนกิจและการใช้ประโยชน์ แก่ประชาชนทั่วไป ให้ได้เข้ารับการฝึกอบรมพัฒนาจิตใจ ให้เข้าใจจิตใจตนเอง เข้าใจต่อสภาพธรรมต่าง ๆ ตามธรรมชาติ ตามหลักคำสอน และแนวทางการปฏิบัติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยมีครูอาจารย์ที่มีความรู้ ความสามารถ คอยชี้แนะแนวทางการปฏิบัติ และแสดงพระธรรมเทศนาในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกรปฏิบัติธรรม ซึ่งก็สอดคล้องกับการสร้างวัดในสมัยพุทธกาล ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าจะทรงเลือกสถานที่ไม่ไกลไม่ใกล้ จากบ้าน ไม่พลุกพล่าน กลางคืนเงียบสงัดเสียงไม้ก็ก้องปราดจากลมแต่ชนผู้เดินเข้าออก เป็นที่ประกอบกิจของผู้ต้องการที่สงบและควรเป็นที่หลีกเลี่ยงอยู่ตามสมณวิสัย สอดคล้องกับนางมลชกา แก้วมีศรี ที่กล่าวถึงการพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมวัดห้วยเจริญว่า สำนักปฏิบัติธรรมวัดห้วยเจริญ ว่ามีป่าไม้ สวนป่าพันธุ์ไม้นานาชนิด เป็นสถานที่สัปปายะเหมาะแก่การฝึกฝนปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน เดินจงกรม ไม่หนาว ไม่ร้อนเกินไป ไม่เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการประพฤติปฏิบัติธรรม วัดสะอาด ร่มรื่น ไม่มีเศษขยะถุงพลาสติก บริเวณใกล้เคียงไม่มีโรงงานส่งกลิ่นเหม็นหรือสิ่งที่เป็นมลพิษทางอากาศ การเดินทางมีหลายช่องทางการเดินทางเข้าออกวัด สามารถเดินทางการสัญจรไปมาจึงสะดวกสบาย ในการเดินทางมาถึงวัด มีลานเอนกประสงค์และลานจอดรถอำนวยความสะดวก มีไฟฟ้าและติดตั้งระบบโซล่าเซลล์ในจุดทางเดินที่จำเป็นเพื่อความปลอดภัยแก่ผู้ปฏิบัติ เส้นทางเดินเท้าภายในวัด สะอาด ร่มรื่น เป็นธรรมชาติ หน้าวัดมีลานจอดรถ การเดินทางเข้าออกวัด เป็นถนนลาดยางสะดวกต่อการเดินทางมาของผู้ปฏิบัติ เน้นการปฏิบัติมากกว่าการพูดคุย พูดน้อย ปฏิบัติมาก และสอดคล้องกับ นางบุญช่วย แสงจันทร์ ที่กล่าวว่า สำนักปฏิบัติธรรมวัดห้วยเจริญมีความเป็นสัปปายะในเรื่องของสถานที่ ไม่ว่าจะเป็นศาลาปฏิบัติธรรม ศาลาโรงทานฉันอาหาร ศาลาสอบอารมณ์ ภูมิกรรรมฐานเป็นสัดส่วนที่เหมาะสมกับการปฏิบัติโดยเน้นอ้างอิงการสร้างมาจากสมัยพุทธกาล ไม่ว่าจะเป็นการจัดวางตำแหน่งบุคคลในฝ่ายต่าง ๆ การจัดภูมิสถาปัตยกรรมได้อย่างเหมาะสม การกำหนดกิจกรรมให้เป็นไปตามระยะเวลาความพร้อมของทุกท่านที่เข้ามารับการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน

3. การพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมตามหลักสัปปายะ 7 ของสำนักปฏิบัติธรรมวัดห้วยเจริญ อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

การพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมตามหลักสัปปายะ 7 ของสำนักปฏิบัติธรรมวัดห้วยเจริญ อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า 1. ด้านอาวาสสัปปายะ สำนักปฏิบัติธรรมต้องทำการสำรวจอาคารสำหรับปฏิบัติธรรม อาคารที่พักผู้ปฏิบัติธรรม ห้องน้ำห้องสุขา ศาลาหอนั่ง และส่วนรับประทานอาหารของผู้ปฏิบัติธรรม บริเวณสวนป่า ที่เดินจงกรม สอดคล้องกับพระสุพรรณวชิราภรณ์ ที่กล่าวว่า เสนาสนะ หรือสำนักปฏิบัติธรรมนั้นควรทำการสำรวจอาคารสำหรับปฏิบัติธรรม อาคารที่พักผู้ปฏิบัติธรรม ห้องน้ำห้องสุขา ศาลาหอนั่ง และส่วนรับประทานอาหารของผู้ปฏิบัติธรรม บริเวณสวนป่า ที่เดินจงกรม ด้านที่พัก ที่พักควรควรมีเหมือนกันเป็นสัดส่วน ส่วนห้องน้ำควรมีการ

ดูแลรักษาสภาพให้ใช้งานให้ได้ทุกห้อง สร้างอาคารเพิ่มที่มีห้องน้ำในตัว จัดให้มีใบเขียนรายงานสำหรับการแจ้งซ่อมแซมจุดต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติมีส่วนช่วยดูแล และแจ้งการซ่อมแซม จัดให้มีเจ้าหน้าที่ดูแลเพิ่มเติม

2. ด้านโคจรสัปปายะ สำนักปฏิบัติธรรมต้องทำการสำรวจทางสัญจรภายในวัด และการเดินทางเข้าออกวัด สอดคล้องกับพระศรีธวัชเมธีที่กล่าวถึงโคจรสัปปายะ คือ ที่ทำอาหารที่เกี่ยวข้องกับบาตที่เหมาะสม คือ มีความสัปปายะด้านอาหารมีการจัดสถานที่พร้อมให้บริการแก่ผู้เข้ารับการปฏิบัติวิปัสสนามาก คือ มีการกำหนด และวางกฎระเบียบการรับประทานอาหาร มี 2 เวลาและดื่มน้ำปานะ 1 เวลา การรับประทานอาหาร และดื่มน้ำปานะทุกครั้งผู้ปฏิบัติธรรมต้องมารับประทานพร้อมกันที่อาคารภาวนาตรงตามเวลาที่กำหนด

3. ด้านบุคคลสัปปายะ สำนักปฏิบัติธรรมต้องทำการสำรวจภูมิความรู้ทางธรรมของพระภิกษุในวัดเพื่อคัดเลือกพระวิปัสสนาจารย์/ผู้ฝึกสอนการปฏิบัติกรรมฐาน หากพื้นฐานความรู้ความสามารถยังไม่เพียงพอ ให้จัดการฝึกอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์ให้มีความรู้ความสามารถในการสอนการปฏิบัติสมณะวิปัสสนากรรมฐาน สอดคล้องกับ พระครูสิริลิกขการที่กล่าวว่า การมีวิทยากรที่มีความรู้มีประสบการณ์ ผ่านการคัดเลือกจากเจ้าอาวาสให้สอนกรรมฐานได้ กล่าวคือ 1. มีพระวิปัสสนาจารย์หรือผู้ฝึกสอนกรรมฐานฐานที่ผ่านการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์ หรือมีความสามารถในการสอนกรรมฐานฐานตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตรเป็นอย่างดี สามารถตอบข้อซักถาม และสอบอารมณ์กรรมฐานฐานได้ 2. มีวิทยากรบรรยายธรรมที่ผ่านการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์ หรือมีความสามารถในการเทศน์และบรรยายธรรมให้ผู้ฟังเข้าใจหลักธรรม และสามารถที่จะน้อมนำไปประพฤติปฏิบัติได้ 3. พระภิกษุ หรือบุคคลที่เป็นวิทยากรมีความประพฤติดีปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

4. ด้านภัสสะสัปปายะ สำนักปฏิบัติธรรมต้องควรเป็นเจ้าอาวาสวัดเป็นผู้รับผิดชอบในการวางแผนการให้การดูแลผู้ปฏิบัติธรรม ศึกษาบทบาทของความเป็นภัสสะ และกำหนดวิธีการสอดส่องตรวจตรา ประเมินผลการฝึกปฏิบัติ จัดสนทนาธรรม บรรยายธรรม กับผู้ปฏิบัติทุกวัน การสำรวจงานตามหน้าที่ของแต่ละฝ่าย การวางแผนงานและการดำเนินการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุงให้ทุกฝ่ายประสานความร่วมมือช่วยกัน และการปฏิบัติงานให้เป็นแผนงานรวมของวัด และขับเคลื่อนไปพร้อม ๆ กัน สอดคล้องกับ พระครูศรีรัตนวิวัฒน์ ได้กล่าวสอดคล้องกับพระสุพรรณวชิราภรณ์ว่า ด้านบุคคลสัปปายะของวัด มีความพร้อมอย่างมากในการเป็นเนืองนาบุญที่ดีแก่ญาติโยม การเป็นพระนักเผยแผ่ที่ดี หรือแม้แต่การปรึกษาหรือตอบปัญหาธรรมะต่าง ๆ มีความพร้อมทุกประการ

5. โภชนสัปปายะ สำนักปฏิบัติธรรมต้องทำหน้าที่รับผิดชอบจัดหาบุคลากรเจ้าหน้าที่อาสาสมัครให้เพียงพอในการทำหน้าที่ดูแลด้านที่พัก โดยเฉพาะ อาหาร สุขภาพ ที่มีความสะอาด และจัดเวรการทำงานให้อาสาสมัคร และการจัดการกับอาหารที่มีผู้มาทำบุญถวายภัตตาหารแก่พระสงฆ์และผู้ปฏิบัติธรรม จัดแยกอาหารเป็นสัดส่วน สำหรับพระสงฆ์และผู้ปฏิบัติธรรม พร้อมให้บริการอาหารน้ำดื่มที่สะอาด ปลอดภัย จัดบุคลากรทำความสะอาดห้องน้ำห้องสุขาและการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่ผู้ปฏิบัติธรรม สอดคล้องกับ พระศรีธวัชเมธี ที่กล่าวถึงโภชนาการด้านอาหารที่เหมาะสม ควรเป็นอาหารที่

สบายต่อความเป็นอยู่ในอัตภาพแห่งตน เมื่อบริโภคเข้าไปแล้ว ไม่ทำให้เกิดทุกขเวทนา เช่น ท้องอืด ท้องร่วง ท้องเดิน เป็นอาหารที่จะเป็นคุณประโยชน์แก่ร่างกายโดยประมาณ โดยไม่ต้องคำนึงถึงรสของอาหารแม้รสจะดีแต่เมื่อทำให้ร่างกายเกิดทุกขเวทณาก็ควรงดเสีย

6. ด้านอุตุสัปปายะ สำนักปฏิบัติธรรมต้องต้องทำการสำรวจเพื่อสร้างสวรรค์ให้วัดมีสิ่งแวดล้อมที่อากาศเย็นสบายพอเหมาะ การสร้างป่าไม้ สวนป่าพันธุ์ไม้นานาชนิด แหล่งศึกษาสมุนไพร มีน้ำไหลเวียน มีธรรมชาติอุดมสมบูรณ์มาก ไม่หนาว ไม่ร้อน มีความสะอาด ร่มรื่น ที่เหมาะสม ลมพัดผ่านได้สะดวก พิจารณาสภาพแวดล้อมของวัดที่เอื้ออำนวยเพื่อสามารถออกมาปฏิบัติด้านนอกอาคารได้ วางแผนการพัฒนา ปรับปรุง กำหนดแนวทางการดำเนินงาน ให้เสร็จสิ้น หาแนวร่วมเพื่อสนับสนุนการพัฒนา สอดคล้องกับพระศรีวิชัยเมธีก้าวถึงทำเลที่มีสภาพภูมิอากาศที่ดี อากาศไม่ร้อนไม่หนาวจนเกินไปตามสภาวะของอากาศส่วนในศาลาปฏิบัติก็มีพัดลมอำนวยความสะดวกให้กับผู้ปฏิบัติอย่างครบครัน บริเวณโดยรอบมีการปลูกป่าเพื่อให้มีสภาพเหมาะสมกับธรรมชาติที่มีความเหมาะสมกับการกำหนดปฏิบัติ

7. ด้านอิริยาบถสัปปายะ สำนักปฏิบัติธรรมต้องศึกษาวิธีการปฏิบัติธรรมในอิริยาบถใหม่ ๆ จากสำนักปฏิบัติธรรมอื่น ๆ ให้สอดคล้องกับหลักสติปัฏฐาน 4 พัฒนากิจการกรมการปฏิบัติให้เกิดความสะดวกสบาย แก่ผู้ปฏิบัติที่มีข้อจำกัดเบื้องต้นทางด้านร่างกาย จัดทำคู่มือการช่วยฝึกปฏิบัติ เรื่องระยะเวลาในการปรับเปลี่ยนอิริยาบถต่าง ๆ อิริยาบถ มีความเหมาะสมกับผู้ปฏิบัติ เวลาเหมาะสมกับผู้ปฏิบัติใหม่ แยกกลุ่มที่ไม่มีพื้นฐานกับกลุ่มคนที่มีพื้นฐานเคยฝึกปฏิบัติมาแล้วเพื่อจะได้ง่ายต่อการสอนและฝึกอย่างถูกวิธีของผู้ปฏิบัติ สอดคล้องกับพระครูสิริสิกขการที่กล่าวถึงอิริยาบถเหมาะสม ควรมีอิริยาบถทั้ง 4 หรือการเคลื่อนไหว ยืน เดิน นั่ง นอน อิริยาบถใดที่ทำให้จิตไม่สงบระงับ ก็แสดงว่าอิริยาบถนั้นไม่สบายไม่เหมาะสม จึงเว้นเสียจากการใช้อิริยาบถนั้น หากเมื่อจำเป็นก็ใช้แต่น้อย

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมตามหลักสัปปายะ 7 ของวัดห้วยเจริญ อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี” ทำให้สามารถสรุปผลการศึกษารูปแบบการพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมตามหลักสัปปายะ 7 ของวัดห้วยเจริญ อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ดังองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ คือ

7SMC (Model):

7S= Seven Sappaya (สำนักปฏิบัติธรรมวัดห้วยเจริญ นำหลักสัปปายะ 7 ประกอบด้วย

- 1.ที่พักอาศัยเป็นที่สบาย เรียกว่าอาวาสสัปปายะ
- 2.ทางเดินเป็นที่สบาย เรียกว่าโคจรสัปปายะ
- 3.บุคคลที่อาศัยร่วมกันเป็นที่สบาย เรียกว่าบุคคลสัปปายะ
- 4.การสนทนาพูดคุยเป็นที่สบาย เรียกว่าภัสสสัปปายะ
- 5.อิริยาบถอันเป็นที่สบายเรียกว่าอิริยาบถสัปปายะ
- 6.อาหารเป็นที่สบายแก่ร่างกาย เรียกว่า โภชนสัปปายะ
- 7.อากาศ เป็นที่สบาย เรียกว่า อุตุสัปปายะ มาพัฒนาเพื่อให้เป็นสถานที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา

M=Meditation (สำนักปฏิบัติธรรมวัดห้วยเจริญมีการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาตามหลักสติปัฏฐาน 4 เป็นหลักการประพฤติปฏิบัติ)

C=Center (สำนักปฏิบัติธรรมวัดห้วยเจริญเป็นสำนักปฏิบัติธรรมต้นแบบที่พัฒนาตามหลักสัปปายะ 7)

สรุป

การพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมตามหลักสัปปายะ 7 ด้วยหลัก PDCA ซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนาประสิทธิภาพและคุณภาพของการดำเนินงาน โดยมีขั้นตอน คือ สร้างความเข้าใจเป็นแนวทางของการบริหารจัดการที่ก่อให้เกิดปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการศึกษาปฏิบัติ การพัฒนาผู้เข้ารับการศึกษปฏิบัติ โดยจัดประชุม คณะกลุ่มบริหารจัดการวัด ได้แก่ เจ้าอาวาสและเจ้าหน้าที่ กลุ่มพระวิปัสสนาจารย์ และบุคคลากรทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในงานบริหารจัดการวัดเพื่อสร้างความตระหนักร่วมกัน แล้วดำเนินงานแต่งตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงานดูแลระบบเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสัปปายะ 7 เพื่อเกื้อหนุนต่อการศึกษาปฏิบัติ จัดทีมบุคคลากรเจ้าหน้าที่ของวัดรับหน้าที่คอยติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลการดำเนินงานและจัดประชุมเพื่อทบทวน รายงานผลการพัฒนาระบบดูแลแนวทางการส่งเสริมการจัดการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ตามตัวชี้วัดความสำเร็จแผนงานที่กำหนดไว้ตามหลักสัปปายะ 7 เพื่อให้เป็นแนวทางการส่งเสริมการจัดการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานที่เกื้อหนุนต่อผู้ที่มาปฏิบัติธรรม จัดประชุมเพื่อรายงานความสำเร็จ ความก้าวหน้า ปัญหาและอุปสรรคตามหลัก สัปปายะ 7 ที่กำหนดไว้ คณะกลุ่มบริหารจัดการวัด ได้แก่ เจ้าอาวาสและเจ้าหน้าที่ กลุ่มพระวิปัสสนาจารย์ ทบทวนงานการปฏิบัติที่ผ่านมาภายใต้วงจร PDCA เพื่อวางแผนการดำเนินงานและส่งเสริมการจัดการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามหลักสัปปายะ 7 มีการกระจายงานให้เหมาะสมกับภาระหน้าที่ของบุคคลากรและเจ้าหน้าที่แต่ละคน โดยระบุชื่อผู้รับผิดชอบ ภาระหน้าที่และระยะเวลา ในการดำเนินงาน เอกสารที่เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของคณะกลุ่มบริหารจัดการวัด สามารถส่งเสริม ป้องกันและแก้ไขปัญหาและเพิ่มเติม แก้ไข ซ่อมแซมได้อย่างถูกต้องตามหลักสัปปายะ 7 อีกทั้งยังสามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งและเกี่ยงการทำงานของบุคคลากรเจ้าหน้าที่ภายในวัดได้ และเมื่อทุกคนนำไปปฏิบัติแล้วจะเกิดประโยชน์ก่อให้เกิดปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อผู้ที่มาปฏิบัติธรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะและเชิงนโยบาย

- 1) สำนักปฏิบัติธรรมอื่นๆ สามารถนำไปใช้เป็นตัวแบบในการพัฒนากิจการคณะสงฆ์เพื่อส่งเสริมการพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดในระดับนโยบายได้
- 2) คณะสงฆ์สามารถนำไปเป็นตัวแบบในการสนับสนุนส่งเสริมพระสงฆ์และรูปแบบในการพัฒนาโดยหลักสัปปายะในชุมชนอื่น ๆ ทั่วประเทศไทยและอาจนำไปเผยแพร่ในระดับนานาชาติได้
- 3) สำนักงานพระพุทธศาสนาสามารถนำไปเป็นตัวแบบและสนับสนุนงานวิจัยส่งเสริมและสร้างกิจกรรมการพัฒนาวัดในประเทศไทย ที่เหมาะสมกับสถานที่ บุคคล และสภาพการณ์ของแต่ละชุมชน ซึ่งมี

วัดเป็นศูนย์กลางและมีพระสงฆ์เป็นผู้นำทางด้านจิตใจ เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างศรัทธาและปัญญา เพื่อพัฒนาชุมชนและสังคม

2. ข้อเสนอในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ศึกษาวิเคราะห์การบริหารจัดการของวัดตามหลักสัปปายะ 7 เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ทาง วิปัสสนาภาวนา
- 2) ศึกษาวิเคราะห์การส่งเสริมสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ตามหลักสัปปายะ 7 ให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ทางวิปัสสนาภาวนา
- 3) เสนอรูปแบบสำนักปฏิบัติธรรมต้นแบบตามหลักสัปปายะ 7 ให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ทาง วิปัสสนาภาวนา

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาวิเชียร ชาญณรงค์. (2547). “**บทบาทพระสงฆ์ในการนำหลักธรรมมาใช้ทำกิจกรรมงานพัฒนาชุมชน เพื่อ ลด ละ เลิก อบายมุข: ศึกษาเฉพาะกรณีพระครูศีลวราภรณ์**”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระมหาบุญมี อธิปัญญา. (2544). “**บทบาทของพระสังฆาธิการพัฒนาสังคม: ศึกษากรณีพระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน)**”. **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุภา อุฑโท. (2541). “**บทบาทของพระสงฆ์ต่อสังคมไทยใน 2 ทศวรรษหน้า**”. **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระมหาอนันต์ ดอนนอก. (2540). “**บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามโครงการอบรมประชาชนประจำตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา**”. **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุทธิพงศ์ ดันตยาพิศาลสุทธิ. (2541). **พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม พร้อมด้วยระเบียบและคำสั่งมหาเถรสมาคมที่เกี่ยวกับการคณะสงฆ์และการพระศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ กรมการศาสนา,
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. **ข้อมูลวัดและพระสงฆ์ 2553**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.onab.go.th/> [31 สิงหาคม 2565].

